

Шадкам З.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан Республикасы, Алматы қ.,
e-mail: zubaida.68@gmail.com

ҚАЗАҚ, ТҮРІК, ПАРСЫ ТІЛДЕРІНДЕГІ КЕЙБІР ОРТАҚ ТІЛДІК БІРЛІКТЕРДІҢ ЭТНОЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Ұлы Жібек Жолы машина, техникамен индустрияның пайда болып қарқынды дамуына дейін әлемде сауда-саттық, тасымалдаушылық және мәдени байланыстар тұрғысынан маңызды орны бар еді. Жібек Жолы бойындағы қалаларда саудамен бірге тілдік және мәдени қарым-қатынастар да жүзеге асты. Сол себептен Жібек жолы бойында өмір сүрген халықтарға тән ортақ мәдени, тілдік, наным-сенім және діни құндылықтар пайда болды.

Мақалада қазақ, түрік, парсы тілдерінде кейбір ортақ сөздер мен тіркестерге этнолингвистикалық талдау жасап, олардың қазақ мәдениеті мен тіліндегі орны мен қолданысына тоқталып, осы тілдердің ескі заманнан қазіргі уақытқа дейін өзара байланыста және ықпалдасуда болғанын мысалдармен көрсетілген.

Түйін сөздер: қазақ тілі, түрік тілі, парсы тілі, ортақ сөздер, этнолингвистика.

Shadkam Z.

Al-Farabi Kazakh National University

Ethno-linguistic features of some common language units in Kazakh, Turkish and Persian languages

The Great Silk Road was an important place in the world in terms of trade, transportation and cultural relations, until the advent of the rapid development of machinery, engineering and industry. Along with trade, there are also linguistic and cultural relations in the cities by the Silk Road. That is why the common cultural, linguistic, religious beliefs and religious values are peculiar for the people living on the Silk Road.

In the article, we will undertake ethno-linguistic analysis of some common words and phrases in Kazakh, Turkish and Persian languages; try to illustrate their usage and place in the Kazakh culture; show by examples that these languages were interconnected and coexisted from ancient to modern times.

Key words: Kazakh language, Turkish language, Persian language, common words, ethnolinguistic.

Шадкам З.

Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Республика Казахстан, г. Алматы

Этнолингвистические особенности некоторых общих языковых единиц в казахском, турецком, персидском языках

Великий Шелковый Путь играл важную роль в торговле и культурных связях до появления и развития машины, техники и индустрии. В городах Шелкового Пути вместе с торговлей образовались языковые и культурные взаимоотношения. Поэтому у народов, проживавших у границ Шелкового пути, появились общие культурно-языковые, религиозные ценности.

В статье делается этнолингвистический анализ некоторых общих слов и словосочетаний в казахском, турецком, персидском языках, обращается внимание на их место и употребление в казахской культуре и языке, показывается взаимосвязь и взаимодействие этих языков с давних времен по сегодняшний день посредством примеров.

Ключевые слова: казахский язык, турецкий язык, персидский язык, общие слова, этнолингвистика.

Ғасырлар бойы Шығыс пен Батысты мәдениет, экономика, дін және ғылым жағынан бір-бірімен байланыстырып келген ұлы Жібек Жолы, машина, техника, индустрияның пайда болып қарқынды дамуына дейін әлемде өте маңызды орынға ие болды. Жібек жолы бойындағы қалаларда тек қана тауар айырбастау ғана емес, саудамен бірге ой-пікір, ғылым-білім және мәдени-тілдік элементтердің алмасуы да орын алды. Бұл жол аймақ тұрғындары табысының және экономикалық байланыстарының қайнар көзі болды. Сол себептен Жібек жолы бойында орналасқан халықтарға тән ортақ мәдени-тілдік, наным-сенім құндылықтары пайда болды. Иран тілі мен мәдениеті осы орайда маңызды рольге ие болғанын ұмытпау керек.

Жібек Жолының гүлденуі, экономикалық және халықаралық қарым-қатынастағы орнымен маңыздылығы уақыт өте келе баяулап, ақыр соңында жоғалып кетті. Жібек Жолы арқылы Орта Азия халықтары арасында кең тараған мәдениеттердің ең негізгісі парсы тілі мен Иран мәдениеті болады. Парсы әдебиетінің, тілінің, ежелгі Иран дінінің ықпалын қазақ тілі мен мәдениетінде, Иран шеберлері мен сәулетшілерінің еңбектерін Орта Азиямен Азия аймағында, әсіресе Оңтүстік Қазақстандағы тарихи ғимараттарда көруге болады. Парсы тілі мен әдебиетінің ықпалын қазіргі қазақ мәдениеті мен тілінде кеңінен көре аламыз. (Пәхлеван, 1378:58)

Мәдени және әлеуметтік ынтымақтастық пен интеграцияда діни идеология негізгі және маңызды фактор болып есептеледі. Орта Азия және оған көршілес елдерде ислам дінін қабылданғаннан кейін, араб тілі ғибадат және діни сенімдердің қалыптасуы үшін ерекше маңыздылыққа ие болды. Араб тілі тек қана ғибадат тілі болып қана қоймай, мұсылман әлемі үшін дін және басқа ғылым салаларының тіліне де айналды.

Парсы тілі, Түркі тайпалары исламды қабылдаған соң да өз дәрежесін күшейтті. Себебі, ислам діні парсы тілі арқылы олардың арасына жайылды.

Парсы сөздерінің қазақ тілінде таралу себебін екі халықтың ежелгі заманнан бері тығыз байланыста болуы нәтижесінде уақыт өте кірме сөздер құрылымдық, мағналық және дыбыстық жағынан ұқсастықтар мен өзгерістерге ұшыраған деп айтуға болады.

Қазақ тілі мен парсы тілінің әртүрлі тілдік топтарда болуына қарамастан, екі тілдің сөзжасам жолдарымен құрылымының көп жерде ұқсастығы, тарихи-географиялық жақынды-

ғы араларында ортақ тілдік бірліктердің пайда болуына себеп болды деп айта аламыз.

Егер қазақ және түрік тіліндегі парсы сөздеріне талдау жасайтын болсақ, олардың зат есім және сын есім екендігін байқаймыз. Олардың арасында етістік және тұйық етістік формасы өте аз кездеседі. Қазақ халқының есімдерінде парсы, ежелгі иран тілінен енген сын есім мен зат есімдер екенін көреміз. Мысал ретінде Шынар, Анар, Дана, Бақыт, Бахт+иар, Гүл+нар, Гүл+наз, Наз+гүл, Гүл+заде, Зарина, Гүл+зара, Зере, Тахмина, Дария, Айна, Дил+ара, Дил+бәр, Дидар және т.б. Бұл сөздер қазақ халқының күнделікті өміріндегі парсы тілі мен әдебиетінің орнын және рөлін дәлелдейді. Қазақ жазушылары мен ақындарының, әсіресе Абай Құнанбаев, Шәкәрімнің әдеби және философиялық шығармаларында парсы сөздері, тіркестері және метафоралары жиі кездеседі.

Парсы тілі, тек қана Орта Азияда ғана емес, сонымен қатар көршілес елдерде, Таяу Шығыста, Үндістанда ерекше мәртебеге ие. Ғасырлардан бері парсы тілі мен әдебиетінің ықпалында болған халықтардың бірі Осман елі, яғни қазіргі Түркия. Осман империясы кезінде түріктердің парсы тіліне деген сүйіспеншілігінің артқаны соншалықты, оған ресми тіл мәртебесі берілген. (Махмуд, Абеди, 167)

Қазір де түрік тілінде парсы сөздері кеңінен қолданылады. Түрік тілінде көптеген парсы тілінің элементтерін Ханде, Ханда, Камран, Фонже, Бәрг, Бөлент, Гүл, Несрин, Назан, Налан, Нермин, Жанан, Арзу, Жале, Мехрибан және т.б. есімдерден, тәнха, паришан, зенде, назок, саде, хәсте сияқты сын есімдерден байқауға болады.

Парсы тілі тарихта көрші жатқан елдердің тілі мен мәдениетінің ықпалында болып, мәдени синтезді бастан кешірді. Парсы тілінде кездесетін түркі сөздері ханум, хатун, аға, ғейме сияқты сөздер, ғасырлардан бері осы аймақтағы халықтар мәдениетінің арасындағы тікелей байланыс және достық қатынастар арқылы пайда болған интеграцияның белгісі деп айтуға болады.

Ежелгі заманнан бері Иран және Орта Азия халықтарының достық қарым-қатынастары негізінде туындаған интеграциямен мәдени синтез XX ғасырдың басына дейін, яғни Кеңес Одағының қалыптасуына дейін жалғасын тауып келді.

Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін, аймақтағы барлық қоғамдық-саяси экономикалық өзгерістер Орта Азия елдерінің ұлттық және ресми тілдерінде де көрініс тапты. Осы өзгерістер нәтижесінде Орта Азия халықтары көптеген жылдар

бойы ұмытылып кеткен мәдени, ұлттық құндылықтарына қайтып оралу үдерісі басталды. Сондықтан қазақ тілінің мемлекеттік ресми тіл дәрежесіне көтерілуі, ұлттық сана, ұлттық идиология және ұлттық рухани құндылықтарымыздың жаңғыруында тіліміздің тарихын білу негізгі қажеттілік болып табылады.

Бұл жерде біз қазақ, түрік, парсы тілдерінде кейбір ортақ сөздер мен тіркестерге этнолингвистикалық талдау жасап, олардың қазақ мәдениеті мен тіліндегі орны және қолданысына шолу жасап, қазіргі таңда қолданыстағы ортақ тілдік бірліктерді лингвомәдениеттану, этнолингвистика ғылымы тұрғысынан талдап, осы тілдердің өзара байланысы мен ықпалдастығын ескі заманнан қазіргі уақытқа дейін мысалдармен көрсетуге тырысамыз.

Адам баласының қоғамдағы әр түрлі қайғы, қуаныш, қорқу, алғыс сияқты жағдаятқа байланысты тілдерінде сөздер, тіркестер пайда болады. Бұл сөздермен тілдік бірліктердің пайда болуында; адамдардың жынысы, жасы, діні және әлеуметтік-экономикалық жағдайы негізгі факторлар болып табылады. Осы факторлар мәдени және ұлттық құндылықтар аясында адамдарға қарам-қатынаста өздерін қалай ұстау керектігін көрсетеді. Нәтижеде, әр түрлі жағдайда өзіндік ерекшеліктерге ие сөздер мен тіркестер тілімізде қалыптасады (Наховәнді, 1376: 74)

Иран мен Орта Азия халықтарының арасындағы интеграция мен мәдени синтез ғасырлардан бері келе жатқан достық, экономикалық, мәдени ынтымақтастық негізінде құрылған қарым-қатынастың жетістігі. Мысал ретінде осы күнге дейін парсы, қазақ, түрік тілдеріндегі ортақ қолданыстағы сөздер мен тіркестерді төмендегі мысалдармен көрсете аламыз:

Хош амәдән тіркесі парсы сөзі, қазақ және түрік тілдерінде «қош келу» мағынада қолданылады. «Хош амәдән» қазақ тілінде «келу», түрік тілінде «gelmek» сөзімен айтылады. Зат есім+тұйық етістік. «хош»+«амәдән»:

Ұнау, ұнату, 2-Қонаққа қош келдіңіз айту, келген кезде айтылатын қошемет сөзі.

Жақсы мағынасындағы «Хош»+ келу, жету, қайтып оралу мағынасындағы «амәдән» сөзімен бірге жасалған бұл тіркес парсы және қазақ тілдерінде бірінші мағынасында: келген кісіге, қонаққа қош келдіңіз айту, ішке кіргенде ілтипат айту, қошемет айту үшін қолданылады. Екінші мағынасы тек парсы тілінде қолданылады. (Әмид Х.1372:386, Голшири Х.1379:436, Деххода)

Бәхшидән – тұйық етістік, ескі парсы (пехлеви) сөзі. Парсы тілінде сыйға тарту, беру, ақшаны немесе басқа затты әшейін беру мағынасында айтылады. Түрік тілінде де осы мағынада «bağış-lamak» сөзі қолданылады, бірақ қазақ тілінде бұл сөз көп кездеспейді. Қазақ тілінде бұл сөз қайтыс болған кісінің рухына дұға бағыштау, кей кезде садақа беру, кешірім жасау мағынасында айтылады. Мысалы: аруақтардың рухына садақа, Құран оқып бағыштау. (Әмид, 1372:67, Голшири, 1379:23, Деххода)

Бәхшеш – зат есім, ескі парсы (пехлеви) сөзі. Парсы тілінде беру, мүлкін беру, қайырымдылық. Түрік тілінде де осы мағынаға ие, бірақ қазақ тілінде бұл сөз кездеспейді.

Намаз – зат есім, ескі парсы (пехлеви) сөзі. Парсы тілінде құлшылық ету, табыну, жалбару, тағзым ету, мінажат жасау мағынасында. (Әмид Х.1372:520, Деххода) Бұл сөз араб тіліндегі «صلاة/ салат» сөзі орнына қазақ және түрік халқы арасында таралған.

Ханум/ханым – зат есім, түрік сөзі. Ескі түрік тілінде дәрежесі жоғары, текті әйел, ханшайым мағынасында қолданылған. (Әмид Х.1372:310, TDK 2005:, Деххода) Қазіргі кезде түрік және парсы тілінде әйел кісіге құрмет ретінде айтылады. Түрік тілінде “küçük hanım / кіші ханым”, әлі балағат жасына жетпеген қыз бала, парсы тілінде осы мағынада “ханум кучулу/шазде ханум/ کوجولو شازده خانم خانم” деп те айтылады.

Ханым сөзі қазақ, түрік және парсы тілінде мағынасы бірдей. Яғни құрмет ретінде әйел есімдеріне қосып айтылады. Қазақ пен түрік тілдерінде есімнен кейін, парсы тілінде есімнің алдында да одан кейін де тіркесіп айтылады. Ресми ортада әйел кісінің тегі (фамилиясы) алдында: Хануме Резайи, Хануме Сабери. Ал ресми емес орталарда әйел кісінің есімінен кейін қолданылады: Захра ханум, Несрин ханом және т.б.

Қазақ тілінде соңғы жылдарда «ханым» сөзі қоғамда ресми ортада жоғары ресми лауазымды әйелдерге, тілдік қарым-қатынаста құрмет және дәрежені білдіретін этикет сөзі ретінде қолданыста.

Хане – зат есім, ескі парсы (пехлеви) сөзі. (Әмид, 1372:301, Деххода) Төрт қабырғасы және төбесі бар бөлме, адам өмір сүретін жер, үй, мекен. Бұрын хане сөзі бөлме мағынасында қолданылған және сарай деп ауласы бар бөлмелерден тұратын мекен жайға айтылған. Қазақ және түрік тілінде кеңінен қолданылатын бұл сөз жер және мекен атауларын жасау үшін жалғау

ретінде қолданылады. Мысалы: аурухана, дәріхана, түрік тілінде *postane* (*posta+hane*)/ *постане*, *hastane* (*Hasta+hane*)/ *хастане*, *tophane*(*top+hane*)/ *топхане*.

Мырза – сын есім. «Әмирзаде» сөзінің қысқартылған түрі. Араб сөзі «әмир»-дің қысқарған түрі «мир»-мен, парсы сөзі «заде»-нің түбірі «за»-дан жасалған (мирза/мырза). (Әмид, 1372:433, Деххода) Қазақ және парсы тілінде шахзада, бекзада, текті ер адамдарға айтылатын сын есім, лақаб. Түрік тілінде бұл сөздің орнына қазір «бей(*bey*)» сөзі құрметпен сыйлауды көрсету үшін қолданылады. «Мырза (*Miraz*)» формасы кейде жалқы есім болып кездеседі. Парсы тілінде жалқы есімнің алдында қолданылатын лақаб. Мысалы Мирза Ғалеп, Мирза Хасан, т.б. Араб сөзі «амир»-мен парсы тіліндегі «заде» сөзінен құралған күрделі зат есім. Қазіргі кезде күнделікті түрік және парсы тілінде бұл тіркес қолданыста көрінбейді. Ескі тарихи мәтіндерде және кісі есімдерінде, тектерінде (фамилияларында) кездеседі. Ал қазақ тілінде бұл сөз сын есім (жомарт) мағынасында, лауазымды ер кісілердің есімдерінен кейін құрмет сөзі және ер кісілерге қаратпа сөзі ретінде кеңінен қолданылады: «Марат мырза, ханымдар мен мырзалар, оның әкесі жомарт, мырза кісі» мысалдары сияқты.

Аға – зат есім, түрік сөзі. Қазақ тілінде жасы үлкен ер бауырға айтылатын туыстық атауы және жасы үлкен бейтаныс ер адамға қаратпа сөзі болып да қолданылады (Әмид, 1372:47, TDK 2005:25, Деххода) Қазіргі түрік тілінде құрмет мағынасында ер адам есімдерінен кейін айтылады және үлкен, қожа, ие мағынасын береді. Парсы тілінде бұл сөз қазақ тіліндегі «мырза», түрік тіліндегі «бей» сияқты қолданылады. Ресми ортада ер адамдардың тегі (фамилиясы) алдында, ал ресми емес орталарда ер кісінің есімінен кейін қолданылады. Мысалы: Ағайе Резайи, Ағайе Сабери, Әли аға, Реза аға. Бұл түрік сөзі.

Жан – зат есім, ескі парсы (пехлеви) сөзі. Жан, рух, өмір, дем, дене, өмір сүруге қажеттінің барлығы (Деххода). Бұл мағынада тек парсы тілінде ғана емес, қазақ және түрік тілдерінде осы мағынада қолданылады. Түрік тілінде зат есім ретінде ер адам есімі орнына да пайдаланылады.

Нан – сын есім, ескі парсы (пехлеви) сөзі. Бидай немесе арпа ұнынан жасалынған, тандырда немесе пеште піскен қамыр (Әмид, 1372:525, Деххода). Бұл сөз осы мағынада қазақ тілінде қолданылады. Қазақ тілінде нан сөзіне синоним жоқ. Түрік тілінде бұл сөз кездеспейді, орнына (*ekmek*) сөзі қолданылады.

Нөкер/нокэр – зат есім, монғол сөзі болғанымен парсы, түрік және қазақ тілдерінде бір мағынада қолданылады. Қызметші ер адам, жұмысшы, «но-кар» деп те айтылады. (Әмид X.1372:534, Деххода)

Ғаб/қаб – зат есім. Түрік сөзі. Қазақ және түрік тілінде ыдыс, қап мағынасында болса парсы тілінде тек сурет, айнаның қабы/рамасы мағынасында қолданылады. Қазақ тілінде қолдану аясы кеңірек.

Бағчебан/бағбан – парсы сөзі. Зат есім. Мамандық аты. Түрік тілінде “*bahçeban*” бау-бақшаны күтіп бағатын кісі. Бағбан деп те аталады (Голшири, 1379:49, Деххода)

Хаже/хоже – зат есім, парсы сөзі: қожа, қожайын, ие, үлкен, мырза, ең үлкен, шейх, бай, дәулетті кісіге айтылады. Қазақ тілінде бұл сөз қожа, қожайын мағынасында. Бұл сөз түрік тілінде қазақ тілінде болғандай кең мағынада қолданылмайды: мұғалім, оқытушы, үлкен кісі деген мағыналарда.

Хатун – зат есім. Түрік сөзі. Ескі түрік тілінде қаған әйелі не қызы, дәрежесі жоғары әйел. Парсы тілінде бану, биби, ханым, ұлы әйел ұғымын береді. Түркілерде бұрынғы заманда хан және қағандардың әйелдерінің және қыздарының есімдерінен кейін, ұлы ханым мағынасында айтылатын сөз. Бұл сөз парсы және түрік тілінде осы мағынада қолданылады. Бірақ қазіргі таңда қазақ тілінде мағынасы ауытқып кеткен (Әмид X.1372: 392, Деххода)

Черағ – зат есім, парсы сөзі. Қараңғыда жарық түсіру үшін май, газ не токпен жанатын құрал. Сонымен бірге шам, лампа, шырақ, электр қуаты деп те атайды. [1:456,7] Қазақ және түрік тілдерінде осы мағынада айтылады.

Гүл – зат есім, ескі парсы (пехлеви) сөзі. Бұршақ жару, гүлдену, бұршақ ашылу (1:548, 5:204,7). Қазақ және парсы тілінде бұл сөз бір мағынада, барлық гүл атаулыға қолданылса, түрік тілінде жалқы есім болып Раушан гүліне айтылады.

Диване – сын есім, ескі парсы (пехлеви) сөзі. Парсы тілінде ақылсыз, санасыз, жынды, ақыл-ойы кем адамға айтылса, түрік тілінде «диване» сөзі махабаттан есін, ақылын жоғалтқан кісіге айтылады (Әмид, 1372: 211, Голшири, 1379:26, Деххода). Қазақ тілінде бұл сөз морфологиялық өзгеріске ұшырап «дуана» деп құдайға деген махаббатынан есінен ауысып, жынды болып кеткен дервиштерге, сопыларға айтылады.

Дару – зат есім, ескі парсы (пехлеви) сөзі. Ауырған жерді емдейтін зат. Тәуіп емдеу

үшін ішуге, жеуге немесе жағуға нұсқау беретін зат, дауа. (Әмид, 1372:170, Деххода) «Дару/дәрі» және «дәрман/дәрмен» қазақ тілінде көп қолданылады. Түрік тілінде «deva» түрінде айтылатын сөзді кездестіруге болады. Көбінесе араб тіліндегі «ілаф» сөзі қолданылады.

Орта Азия халықтарының дәстүрлі және ұлттық құндылықтарына қайта оралуы туралы сөз қозғаған кезде, күмәнсіз ондағы парсы тілі мен әдебиетінің рөлін ескеруіміз қажет. Себебі ғасырлардан бері орнаған Иран мен Орта Азия халықтарының терең байланысының көлеңкесінде көптеген ортақ мәдени элементтер пайда болған, осы мәдени элементтерді тауып, пайдалану жаһандану дәуірінде аймақтағы халықтардың ұлттық болмысын және жеке тұлғасын сақтап қалуда маңызды аспект болып табылады. Халықтардың теңдігі мен тұтастығына ықпал ететін тағы бір фактор – ол дін. Дін тілге тікелей ықпал жасап, тілдегі жаңа сөздер мен тіркестердің пайда болуына себепкер болады. Кейде жаңа сөздердің басқа тілден енуіне негіз болады, мысалы парсы тіліндегі возу (дәрет алу), қазақ тіліндегі намаз, түрік тіліндегі абдәст сөздері.

Намаз шам – ескі парсы (пехлеви) сөзі, зат есім+ үстеуден құралған тіркес. Намаз сөзі парсы тілінде құлшылық ету, жалбарыну, тағзым ету мағынасында, шам сөзі де – кешкі уақыт, кешкі ас мағынасында. Бұл тіркесте кеш мезгілі мағынасын береді (Әмид, 1372: 325, Деххода). Бұл сөз тіркесі парсы және қазақ тілдерінде бір мағынада қолданыста. Қазақ тілінде – намаз

шам, түрік тілінде – ақшам намазы (akşam namazi) деп, парсы тілінде «намазе мағреб» деп айтылады.

Намазе пишин – ескі парсы (пехлеви) сөзі, зат есім + үстеуден құралған сөз. Намаз сөзі парсы тілінде құлшылық ету, жалбару, тағзым ету мағынасында, «пишин» сөзі де – бұрынғы, ескі, алғы, алдыңғы, тал түс, күн ортасы мағыналарында (Әмид Х.1372:302, Деххода). Бұл тіркесте тал түс, күн ортасы мағынасында қолданылып тұр.

Парсы тілінде бұл тіркес қазір қолданыста емес. «Пишин پيشين/» сөзі қазақ тілінде фонетикалық өзгеріске ұшырап «бесін» формасын алған. Қазіргі парсы тілінде бесін намазын араб сөзі «зоһр ظهر /» -мен айтады (намазе зоһр / نماز ظهر). Қазақ тілінде пехлеви тіліндегі «намазе пишин» сөзімен айтылады, яғни (бесін намазы) түрінде. Түрік тілінде бұл тіркес қолданылмайды. Бұл жерде парсы тілі мен қазақ тілі арасындағы сөздердің құрылымы мен жасалу тәртібін ұмытпауымыз керек.

Дін ұлттар тұтастығы мен теңдігін дәріптейтін тіл сияқты. Дін тікелей халықтар тіліне әсер етіп, басқа тілдерден жаңа сөздер мен тіркестердің енуіне, пайда болуына, құрылуына негіз болады. Жоғарыда келтірілген мысалдар осы мәдени және тілдік алмасудың белгілері.

Қазақ халқының рухани жаңғыруы, ұлттық санасы мен идиологиясының ежелгі мәдени байланыстар аясында қалыптасқан ортақ тілдік бірліктерді зерттейтін жұмыстардың өзіндік үлесі болатыны анық деп ойлаймыз.

Әдебиеттер

- 1 Әмид Хасан. «Фарханге Әмид 1-2 том». – Тигран: «Әмір Кебир» баспасы, 1372.
- 2 Пәхләван Ченгиз. Мәдениет және өркениет байланыстары саласындағы мәдениеттану. – Тигран: «Ғотре» баспасы, 1378.
- 3 Санани Мехди Наховәнди. Иранның Орта Азиядағы орны. – Әлхуда халықаралық баспасы, 1376.
- 4 Махмуд Сейед Физ, Абеди Сәид Авзирхасан. «Үнді субконтинентіндегі парсы әдебиетінің тарихы»/ аудармашы: Мариям Натәғ Шариф. – Рәхнемун баспасы, 1380.
- 5 TDK. «Türkçe Sözlük 1-5 cilt». – Ankara, 2005.
- 6 Голшири Хушәнг. Шозде Ехтежаб. – Тигран: «нилуфәр» баспасы 1379.
- 7 Деххода «Фарханг лоғат». [https://: dictionary.abadis.ir/dehkhoda/](https://dictionary.abadis.ir/dehkhoda/)

References

- 1 Amid Hasan. “Farhange Amid 1-2 celd”. Amir kabir, Tehran. 1372.
- 2 Pahlevan Changiz. “Farhangshenasi Goftarhaai dar Zamine Farhang va Tamaddon”. Forte, Tehran. 1378.
- 3 Sanaii Mehdi Nskhvandi. “Jaygahe Iran dar Asyaye Markazi”. Alkhoda, Tehran. 1376.
- 4 Mshmoood C.F., Abedi S.A. “Tarikhe Adabiyate Farsi dar shebhe gharre Hend”. Motarjem: Sharif M.N., Rahnemun, Tehran. 1380.
- 5 TDK “Turche sozluk 1-5 jilt”. Ankara, 2005.
- 6 Golshiri H. “Shazde Ehtejab”. Nilufar, Tehran 1379.
- 7 Dehkhoda “Farhang Logant”. <https://:dictionary.abadis.ir/dehkhoda/>